

Valoració del perfil sociodemogràfic en el triatleta: l'exemple de Castella-La Manxa: Nivell d'implicació i entorn

GERMÁN RUIZ TENDERO*

Doctor en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport.
Professor de la Universidad Católica de Murcia.
Entrenador Superior de Triatló i Natació

JUAN JOSÉ SALINERO MARTÍN**

Doctor en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport.
Professor a la Universitat Camilo José Cela (Madrid)

FERNANDO SÁNCHEZ BAÑUELOS***

Doctor en Psicologia.
Professor en el programa de doctorat de Rendiment Esportiu.
Universidad de Castilla-La Mancha

Correspondència amb autors

* g.germanruiz@gmail.com

** juanjose.salinero@uclm.es

*** fsanchez@coe.es

Resum

La joventut del triatló com a esport transgressor i innovador, arriba també a l'àmbit de la investigació, atès que és difícil de trobar estudis dins de les àrees de la sociologia i la psicologia social, situades entre l'explicació elemental i la integral, en les quals se centra la nostra investigació. El gruix dels estudis en triatló s'adreça als aspectes fisiològics i antropomètrics, tanmateix, però, l'èxit esportiu transcendeix el pla netament físic, i té en compte altres factors, com ara la dedicació i la capacitat d'implicació de l'esportista, igual com les influències que l'envolten, és a dir, l'"entorn pròxim", que ocupa el nucli del sistema esportiu des d'una concepció en esferes concèntriques. Ens centrem, per tant, en el microsistema. Pretenem, doncs, obrir una nova via que ens ofereixi informació sobre la població de triatletes espanyols, qui són i quines en són les inquietuds i les motivacions, per tal de millorar el sistema partint des d'una base empírica construïda a través de les necessitats reals dels protagonistes del nostre esport, dels quals s'ha extret un perfil sociodemogràfic.

Paraules clau

Triatló, Entorn, Perfil Sociodemogràfic, Sistema esportiu.

Abstract

The triathlete's sociodemographic profile assessment: Castilla-LaMancha's example. Involvement level and environment

Research field, has also been achieved by triathlon as a transgressor and innovator sport, since it is difficult to find studies concerning sociology and social psychology areas established between an elementary and a comprehensive explanation, on which our research is focused. Most of studies regarding triathlon deal with physiology and anthropometric aspects. However, concerning sport success other significant factors are involved, such as sportsmen devotion and commitment ability, as well as the influences around them, that is to say, the "close environment" which is covered in the sport system core by a concentric spheres conception. Therefore, we are focused on a microsystem level. Our aim is to open a new line in order to offer information about the Spanish triathletes population, who they are and what their interests and motivations are. Our purpose in this research is to improve the system starting from an empirical bases builded taking into account triathletes' real needs. Finally a triathlete's sociodemographic profile has been determined from the analyzed sample.

Key words

Triathlon, Environment, Sociodemographic profile, Sport system.

Introducció

La joventut del triatló com a esport transgressor i innovador, arriba també a l'àmbit de la investigació, atès que és difícil de trobar estudis dins de les àrees de la sociologia i la psicologia social, situades entre l'explicació elemental i la integral (Mayers, 1986), en les quals

se centra la nostra investigació. El gruix dels estudis en triatló s'adreça als aspectes fisiològics (Albrecht, 1986; Butts, 1991; Kohrt, 1987; Kreider, 1988; Miura, 1999; Zhou, 1997) i antropomètrics (Gutiérrez, 1991; Hue, 2000; O'Toole, 1987; Roaldstad, 1989; Sleivert, 1996). Des de la fisiologia es pot dir que la capacitat per man-

tenir un baix percentatge de $\dot{V}O_2\text{max}$ per a un nivell de treball submàxim podria ser el factor més decisiu d'èxit en triatló (Laursen, 2001), tanmateix, però, l'èxit transcendeix el pla netament físic, i té en compte altres factors, com ara la dedicació i la capacitat d'implicació de l'esportista, igual com les influències que l'envolten, és a dir, l'entorn pròxim, que ocupa el nucli del sistema esportiu des d'una concepció en esferes concèntriques, com ens planteja De Bosscher (De Bosscher i De Knop, 2002).

L'interès per l'estudi dels diferents estrats socials ha constituït un dels principals objectes de la Sociologia, i s'ha originat des de la consciència de desigualtat de classes davant d'unes certes estructures de poder, tradició desenvolupada a partir de Weber i Marx. Encara que no és la nostra intenció estudiar una classe social determinada, un terme més arrelat al concepte de la propietat en les societats postcapitalistes (Bureba, Centelles, Doncel, i Oliva, 1993), sí que partim d'un grup social minoritari del qual volem definir el perfil, dins del qual poden coexistir diferents classes socials, entenen aquestes, des d'una definició bàsica, com els grups principals presents en una societat i determinats espontàniament davant d'unes circumstàncies determinades (Ossowski, 1979). Definint un perfil sociodemogràfic per a un grup de persones unides entorn d'un esport concret, estem definint la pròpia naturalesa d'aquest esport des dels seus practicants, i també altres indicadors rellevants (sexe, motivacions, relacions familiars...) que poden suposar les claus de la pertinença o no pertinença a una cultura esportiva particular com ho és el triatló. En paraules de García,

“... de la mateixa manera que les característiques antropomètriques de cada individu, l'edat i el seu estat de forma física determinen en part els seus possibles hàbits esportius, aquests també es trobaran determinats per les condicions socioeconòmiques de què gaudeix i pel marc de les relacions socials en les quals es desenvolupa” (García, 1996, p. 76).

Encara que els estudis pioners que tractaven d'acriar els determinants sociològics del triatló a França associaven aquest esport a la classe social alta (Bertrand, 1986), cal actualitzar aquestes dades pel que fa al territori i a la societat espanyola d'avui, mitjançant nous acostaments empírics per sotmetre la pràctica del triatló a la seva hipotètica pertinença a un estatus social alt, o al contrari, si depèn més d'un estil de vida

que poden adoptar diferents estrats socials; som conscients que precisament l'“estil de vida” és un concepte que el sociòleg Pierre Bourdieu (Bourdieu, 1998) considera, alhora, inseparable de la classe social, des de la perspectiva de la distinció i el gust com a sistema d'encasellament social. Seguint Bourdieu, podem afirmar que entre els coneixements adquirits (capital escolar) i l'origen social, s'oculten relacions entre grups que mantenen alhora altres relacions diferents amb la cultura, segons com va ser adquirit el seu capital cultural. Des d'aquest discurs, podem entendre l'esport com a capital cultural de les societats modernes, i alhora, aquest pot ser vist sota l'òptica dels qui el practiquen i el seu entorn: Com hi van arribar, des de quina classe social, i sota quines condicions personals i ambientals. Fet i fet, encara que existeixen relacions complexes, a l'hora de definir l'esport en el seu entorn social, aquestes poden ser més o menys aclarides, o almenys així ho il·lustra Bourdieu:

“N'hi ha prou, en efecte, abolint la barrera màgica que fa de la cultura legítima un univers a part per a adonar-se de les intel·ligibles relacions entre unes “eleccions” en aparença incommensurables, com les preferències en matèria de música o de cuina, d'esport o de política, de literatura o de pentinats” (Bourdieu, 1988, p. 98).

A Espanya, amb la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona es desperta l'interès per conèixer més sobre la realitat sociològica dels esportistes, de tal manera que el 1996 el Consell Superior d'Esport publica el llibre *Los deportistas olímpicos españoles: Un perfil sociològic* (García Ferrando, 1996), cosa que obre les portes a aquest tipus d'estudis, que junt amb altres treballs més recents associats a la determinació de factors psicosocials clau en la detecció de talents esportius (Sánchez Bañuelos, 2002a, 2002b) posen de relleu la importància d'un acostament a l'esportista des del mirador de la sociologia i la psicologia social. Els estudis d'aquest tipus en triatló són molt escassos. Únicament trobem alguns acostaments de caire sociològic, com l'estudi ja esmentat de Bertrand (1986), estudis de cas sobre la subcultura pròpia del triatló i l'organització d'esdeveniments (Hilliard, 1986, 1988a, 1988b) i alguns informes, com els de la Federació Francesa de Triatló que tracten aquests temes de forma transversal entorn dels clubs de triatló (Direction Technique National de la Fédération Française de Triathlon, 2002).

Pretenem, doncs, obrir una nova via que ens ofereixi

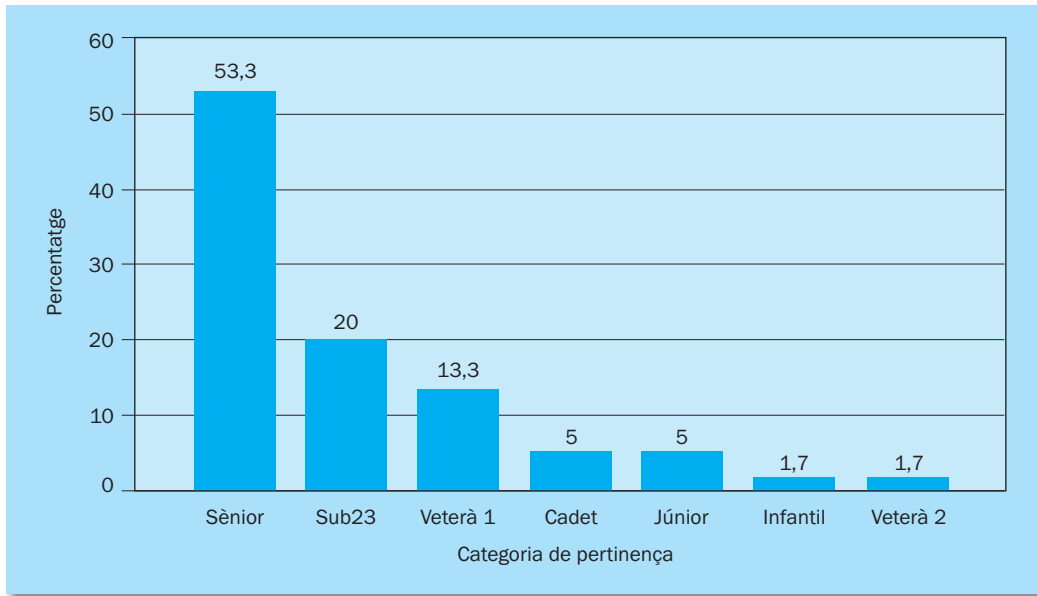

Figura 1
 Distribució de la mostra per categories esportives.

informació sobre la població de triatletes espanyols, partint d'una extensa Comunitat Autònoma de creixement humà incessant, com ho és Castella-La Manxa. Qui són i quines són les seves inquietuds i motivacions, i com van donant forma, alhora, a un esport en evolució; aquesta és la nostra finalitat, millorar el sistema partint des d'una base empírica construïda a través de les necessitats reals dels protagonistes del triatló.

Material i mètode

Per desenvolupar el *perfil del triatleta castellanomane* es va decidir utilitzar el qüestionari. Ens vam decidir pel tipus autoadministrat en dos formats diferents: *material* (imprès) i *electrònic* (via e-mail). El qüestionari es va adaptar a les finalitats de la investigació, partint del model utilitzat per Sánchez Bañuelos en dos estudis relacionats amb esportistes d'alt nivell espanyols (Sánchez Bañuelos, 2002a) i castellanomane (Sánchez Bañuelos, 2002b).

Per a la selecció de la mostra es van escollir els clubs més significatius de la Comunitat Autònoma; en van ser un total de 7, i representaven les 5 províncies. Dins de cada club es van escollir els/les triatletes a partir de la categoria aleví (11-12 anys), també inclosa, i amb la condició que estiguessin actius en el moment de la investigació, amb una competició planificada com a mínim. La mostra final va quedar en 60 esportistes, dels quals 6 eren dones (10%). La mitjana d'edat del total és de 29 anys ($\pm 9,1$).

Resultats

Categoria de pertinença: En classificar la mostra per categories (*figura 1*), més de la meitat pertany al grup "sènior" (24-39 anys). A continuació, el grup més nombrosos són els sub23 (20-23 anys), que representen un 20% de la mostra.

Entrenament. El 37,9% s'entrena menys de 10 hores/setmana, mentre que el 36,2% ho fa entre 10 i 14 hores setmanals. Del total de la mostra, només 3 esportistes van afirmar entrenar més de 20 hores/setmana.

Especialitat de la qual prové i edat d'inici (figura 2): El 68,3% de la mostra prové d'una altra

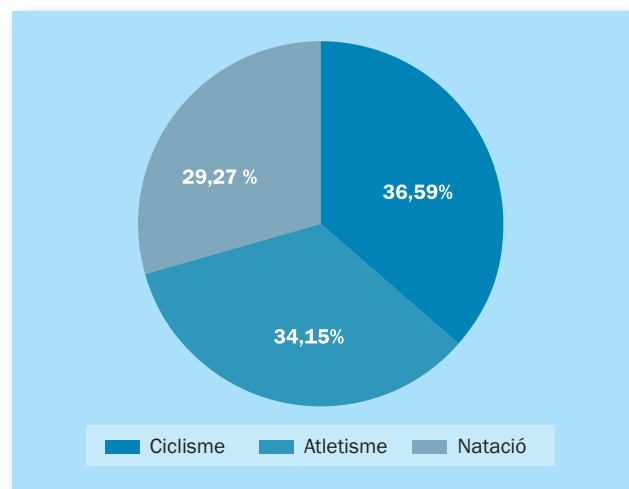

Figura 2
 Especialitats d'origen per als triatletes estudiats.

	Freqüència	Percentatge
De tu mateix	45	75
D'algun amic	21	35
D'algun entrenador	6	10
D'altres familiars	4	6,7
D'algun professor	2	3,3
Dels teus pares	1	1,7
D'altres persones	1	1,7

Taula 1

Origen de la iniciativa per iniciar-se en el triatló.

	Freqüència	Percentatge
Esport complet i entrenament variat	21	36,8
El repte que planteja i l'aventura	14	24,6
Gust personal - diversió	8	14,0
Ambient entre companys i en competicions	6	10,5
Gust personal - salut	3	5,3
Provar una cosa nova	3	5,3
Fer esport	2	3,5
Total	57	100,0

Taula 2

Motius per iniciar-se a la pràctica del triatló.

especialitat; la que més es repeteix és el ciclisme. Abans de practicar el triatló els esportistes es van iniciar en el seu esport anterior amb una mitjana d'edat de 13,8 anys ($\pm 6,628$), i transcorreguts una mitjana de 10 anys, l'esportista decideix fer el pas cap al triatló.

Tipus de competició on es va assolir el millor resultat: el percentatge més alt de triatletes (45,3 %) va assolir el seu millor resultat al triatló esprint. A continuació segueix l'Olimpíic, amb 17 participacions que van aconseguir el seu millor resultat. Cal destacar les tres participacions en un Ironman, que afirmen haver aconseguit el

seu millor resultat esportiu en aquesta distància, reservada per a una minoria selecta.

Nivell d'implicació en el triatló: La meitat del grup considera que realitza triatló a nivell d'aficionat, mentre que l'altra meitat, gairebé en la seva totalitat, s'emmarquen dins del perfil "competidor". Només un triatleta de tota la mostra és un esportista d'alt nivell, el qual va ingressar al CAR de Madrid en la temporada (2004-05).

Triatlons disputats a Castella-La Manxa: De la mitjana del total de triatlons disputats (3), la meitat (1,5) van ser a Castella-La Manxa.

Inici en el triatló: És el mateix esportista el qui pren la iniciativa de començar a entrenar triatló (75 % dels casos), mentre que els amics també exerceixen una certa influència en la iniciació. La *taula 1* ens mostra aquestes dades.

Les motivacions que troben els nostres esportistes per iniciar-se en el triatló es mostren a la *taula 2*.

Continuació en el triatló: Les principals persones que més van influir perquè el triatleta continués la seva pràctica, una vegada iniciat, són els amics (59,3 %) i l'entrenador (28,8 %). En altres casos els pares i familiars també encoratgen els seus fills a continuar (18,7 %), les motivacions principals per continuar són el bon ambient entre companys i en competicions (22 %), el benestar i la salut (18,6 %) i la millora dels resultats (17 %).

Estudis i ocupacions a part de l'esport: Pel que fa als estudis completats, el 23,7 % ha finalitzat el batxillerat, mentre que, amb el mateix percentatge, els de més edat han finalitzat estudis universitaris de grau superior. A part d'entrenar triatló, la majoria dels esportistes treballen (55 %), atès que, com ja avançàvem, comptem amb una població de mitjana edat. El 16 % continua estudiant i la resta, a part d'estudiar, també treballa.

Treball: La majoria dels triatletes (81,8 %) pertany a un sector de treball no relacionat amb l'esport, tant públic com privat. Quant a les hores setmanals de treball, aproximadament la meitat de la mostra treballa entre 26 i 40 hores.

Estudiants: Actualment, dels triatletes que estan estudiant, el percentatge més nombrós (28,6 %) es dedica a estudis universitaris de grau superior. La resta d'esportistes es reparteixen en grups bastant equitatius respecte als tipus d'estudi que estan realitzant.

Influència dels estudis sobre l'entrenament i el rendiment esportiu: El 40 % va opinar que els estudis van influir negativament en alguns aspectes del seu entrenament i rendiment, com ara faltar a l'entrenament (72 %), a competicions (44,4 %) o el cansament afegit (55,6 %). Per a l'altre gran grup (34,3 %) no van tenir una influència significativa.

Al contrari, per a la majoria dels triatletes que estudien, el fet d'entrenar triatló no ha tingut una influència significativa sobre la marxa dels seus estudis.

Aspiracions professionals i laborals en el futur: La vocació per l'esport és clara, un 37,9 % desitjaria treballar al sector públic relacionat amb l'esport.

Condicions i nivell de vida actual: Respecte a l'habitatge habitual en els períodes d'entrenament, tenim dos grups principals: els que tenen domicili propi, que són la majoria (48,3 %) i els que viuen amb els seus pares al domicili familiar (35 %). Les influències de la seva circumstància d'habitatge en els àmbits esportiu i personal es reflecteixen a la taula 3.

Circumstàncies familiars: Un 60,7 % dels pares es troben treballant, davant d'un 49,2 % de les mares. Pel que fa a l'estatus socioeconòmic familiar estimat, la mostra es decanta clarament cap a una classe mitjana (82,5 %).

Antecedents de pràctica esportiva en els pares: Respecte a la pregunta de si el pare o la mare havien practicat esport anteriorment vam obtenir les respostes següents (figures 3 i 4).

Hem de matisar que més de la meitat dels pares i les mares que sí que havien practicat, ho van fer amb un esport no relacionat amb el triatló.

Diferències de gènere: No es van trobar diferències significatives per a cap variable quantitativa i paramètrica d'aquest estudi prenent com a variable independent el gènere. El que sí que es va apreciar va ser que totes les dones ($n = 6$) es consideren dins del nivell d'implicació de "competidores", mentre que la majoria dels homes (55,6 %) es consideren aficionats, davant del 42,6 % dels "competidors".

Discussió dels resultats

En primer lloc, cal destacar l'elevada edat mitjana dels nostres esportistes, la qual cosa condicionarà la resta d'interpretacions. De tota manera, les nostres dades respecte a l'edat, coincideixen amb

	Freqüència	Percentatge
De forma positiva en l'àmbit personal	38	64,4
De forma positiva en l'àmbit esportiu	29	49,2
No té una influència significativa	15	25,4
De forma negativa en l'àmbit esportiu	4	6,8
De forma negativa en l'àmbit personal	1	1,7

Taula 3

Influències de l'entorn d'habitatge habitual sobre l'àmbit personal i esportiu.

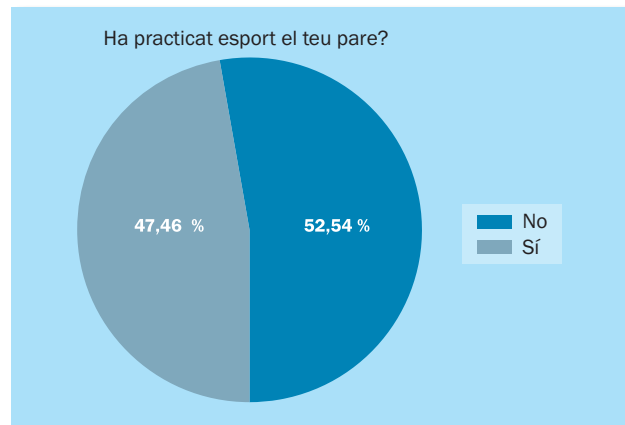

Figura 3

Pràctica esportiva del pare.

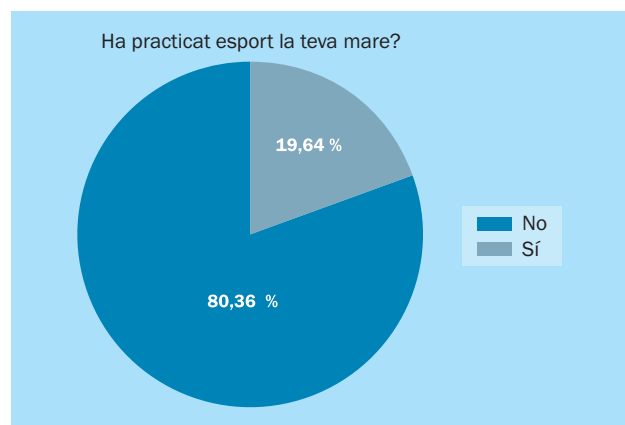

Figura 4

Pràctica esportiva de la mare.

Autor	Anys d'experiència en triatló	N	Sexe	Edat mitjana
Albrecht, 1986	Amb experiència (no específica)	9	H	28,7
		2	D	21,6
Burke, 1987	Nivell Ironman (no específica)	25	H	27,2
Kohrt, 1987	2 anys ($\pm 1,2$)	13	H	29,5
Kreider, 1988	2,1 anys ($\pm 1,4$)	9	H	27,6
O'Toole, 1987	Nivell Ironman, 3 anys	8	H	30,5
Miura i cols., 1997	Nivell 1: 4,6 ($\pm 2,7$) Nivell 2: 3,3 ($\pm 1,5$)	8	H	27,3
		8		26
Ruiz, 2005	4,7 anys ($\pm 4,2$)	54	H	29,78
		6	D	22,17

Taula 4

Edats dels triatletes en diferents estudis (ampliat de Roaldstad, 1989).

les d'altres estudis, tal com es mostra a la *taula 4*, que hem pres i hem ampliat de Roaldstad (Roaldstad, 1989).

Aquesta mitjana d'edat, respecte a les especialitats del triatló separatament, pot semblar alta, tanmateix, el 68,3 % ja practicaven i competien en alguna de les tres especialitats, i l'edat mitjana de començament en l'especialitat és de 13,8 anys. Estudis de la Federació Francesa de Triatló corroboren la incidència de la pràctica esportiva anterior al triatló en alguna especialitat individual (Federation Française de Triathlon, 2003-04), aquest fet s'ha constatat també en els triatletes espanyols d'alt nivell (Ruiz, 2006).

Hem de tenir en compte que la representació de dones és molt baixa, tan sols 6 dones dels 60 participants que componen la mostra, la qual cosa suposa un 10 %. Sol ser habitual que aquest percentatge en proves de gran exigència física decaigui, tanmateix el nostre percentatge és més baix del que ens presentava Hilliard (1988), el qual donava un 25 % de participació a les dones en curses curtes i populars, en un estudi dut a terme a Texas. Tanmateix, aquesta comparació difereix molt en els seus contextos d'aplicació. Per això contrastem les nostres dades amb la participació femenina en els dos triatlons més populars de la nostra regió, el d'Alcázar de San Juan (esprint) i l'olímpic de Conca, l'any 2004. Encara que la mostra no pertanyi en la seva totalitat a la nostra regió,

perquè les competicions estan obertes al gran públic, sí que veiem que la participació femenina en triatlons organitzats a la nostra regió s'ajusta més a les dades de la nostra mostra que no pas a la investigació d'Hilliard, i ronda el 10 %. L'escassetat de dones en els esports de resistència, sobretot a nivell popular, és un fet tradicional, tanmateix, a l'elit el percentatge tendeix a igualar-se respecte als homes, tal com està constatat (Ruiz, 2006). Aquest aspecte podria ser explicat pel fet que, si ja per ell mateix el triatló no resulta gaire atractiu per a les dones, quan aquestes sí que es decideixen a practicar-lo, ho fan amb totes les conseqüències i amb una gran motivació, i per tant, perduren a la piràmide competitiva tot igualant gairebé en percentatge els homes. En la nostra investigació totes les dones s'ajustaven al perfil "competitiu" més que no pas al d'"aficionat". Actualment, des de la Federació Espanyola de Triatló es desenvolupa una lluita per la igualtat de gènere en el triatló, cosa que el converteix en un esport modèlic en aquest aspecte. Aquestes mesures comprenen, entre d'altres, dotar de premis iguals homes i dones, alternar l'ordre de sortida en les competicions (homes-dones) per no beneficiar-ne només uns; i evitar, en la mesura possible, les curses mixtes, per no interferir en el rendiment com a tal.

Aquest és un esport especial, que hem qualificat de jove i transgressor, perquè implica competir en

tres disciplines molt disperses i sense pauses; es va donar a conèixer el 1978 des de l'ultradistància (Ironman), per això s'ha arribat a anomenar els triatletes els "superhomes". El fet de voler embarcar-se en aquesta aventura peculiar sense esperar cap recompensa a canvi, tret de la pròpia superació personal, genera un triatleta altament motivat cap a la tasca i unit fermament a la competició. Recordem que els principals motius d'inici van ser la pròpia varietat de l'esport, el repte que planteja i el gust personal, dades molt similars a altres estudis de triatló (Ruiz, 2006); L'amor cap a l'esport és també una de les principals motivacions per a atletes de diferents modalitats olímpiques (Hill, McConnell, Forster, i Moore, 2002; Sánchez Bañuelos, 2002a). Tornant, però, al nostre discurs, la pròpia naturalesa del triatló fa que el perfil difereixi respecte a altres disciplines, i és per això que la *varietat esportiva* i el repte/aventura plantejada pel triatló (afegit a la pràctica en entorns naturals), inexistent en altres esports, suposa la principal motivació per a l'inici; hi ha molts esportistes que se senten atrets pel triatló fugint de la monotonia del seu esport anterior (natació, ciclisme, atletisme). Des del nostre punt de vista, creiem que sí que es pot parlar d'una particular subcultura del triatló, o, si més no, d'una subcultura oculta o encoberta que s'aprèn i es transmet dels uns als altres, en ocasions involuntàriament. Aquest és el cas de l'esforç i l'interès per l'entrenament, que pot arribar a convertir-se en una obsessió, la dieta, els materials, etc. (Virnig i McLeod, 1996). Per regla general, els triatletes registren els seus entrenaments i els comparen amb la competició o amb altres companys. D'altres desenvolupen el seu propi sistema d'entrenament o busquen noves tècniques. Al nostre estudi hem vist que la mitjana d'edat al començament de la pràctica del triatló i la mitjana d'edat en la qual van començar a participar en competicions correlacionen de forma important a nivell de $p < 0,01$ ($r = 0,995$). Aquestes dades, indiquen que l'inici en el triatló va acompanyat per la competició en la mateixa temporada; s'ha constatat la mateixa relació en triatletes que van arribar a l'alt nivell (Ruiz, 2006); no passa el mateix amb els esportistes d'altres disciplines olímpiques, per als quals transcorren una mitjana de 2,5 anys des que s'inicien fins que competeixen (Sánchez Bañuelos, 2002a). Darrere de la competició es troba subjacent un procés de preparació, i encara que els volums d'entrenament en aficionats disten molt de l'alt nivell

(taula 5), suposa un nombre més que considerable, cosa que ens fa fins i tot reformular-nos el terme generalista d'"afició". La pràctica del triatló queda lligada, doncs, a l'entrenament; i aquest, alhora, té una important relació amb el rendiment en triatló (Baker i Deakin, 2003; Chavarren, 1996; Zinkgraf, Jones, Warren, i Krebs, 1986).

Pel que fa als nivells subjectius d'implicació en el triatló proposats (alt nivell, competidor i aficionat), als quals ja hem fet referència, han de ser presos com a vàlids, atès que han estat contrastats objectivament amb les hores d'entrenament, resultant que el 84, % dels que entrenen menys de 10 hores són aficionats, mentre que la majoria dels que entrenen de 10-14 hores (66,7 %) i de 15-20 (58,3 %) són competidors.

Circumstància i persones que van influir en la iniciació esportiva: Ben segur que el nucli familiar serà el brou de cultiu dels futurs esportistes; el paper dels pares en l'activitat dels fills ha estat evidenciat per diversos autors (De Knopp *et al.*, 1994; Smoll i Smith, 1999; Torregosa, 2004). Al nostre estudi, els pares no són personatges influents en l'esport dels seus fills, encara que també és veritat que les edats en les quals es van iniciar els nostres esportistes en el triatló ($24,2 \text{ anys} \pm 7,9$) ha sobrepassat l'etapa en la qual els pares tenen més influència sobre els fills i poden "apuntar-los" a alguna activitat esportiva. Només un esportista es va veure influït pels pares a l'hora d'iniciar-se en el triatló, amb una edat de 21 anys, el pare i la mare del qual havien practicat atletisme i ciclisme respectivament. Tampoc no és estrany que els pares no influeixin en la iniciació dels fills, perquè més de la meitat dels pares i el 80,4 % de les mares no van fer esport. Tanmateix, tal com mostra

	Volums d'entrenament habituals en triatló elit (h/setmana) (Varela, 2003)	Valors reflectits en el nostre estudi (h/setmana)
Mínim	15	5
Màxim	28	25
Total (mitjana)	20-24	11,8

Taula 5
Volums d'entrenaments en hores/setmanes per a triatletes d'elit i per a la mostra estudiada.

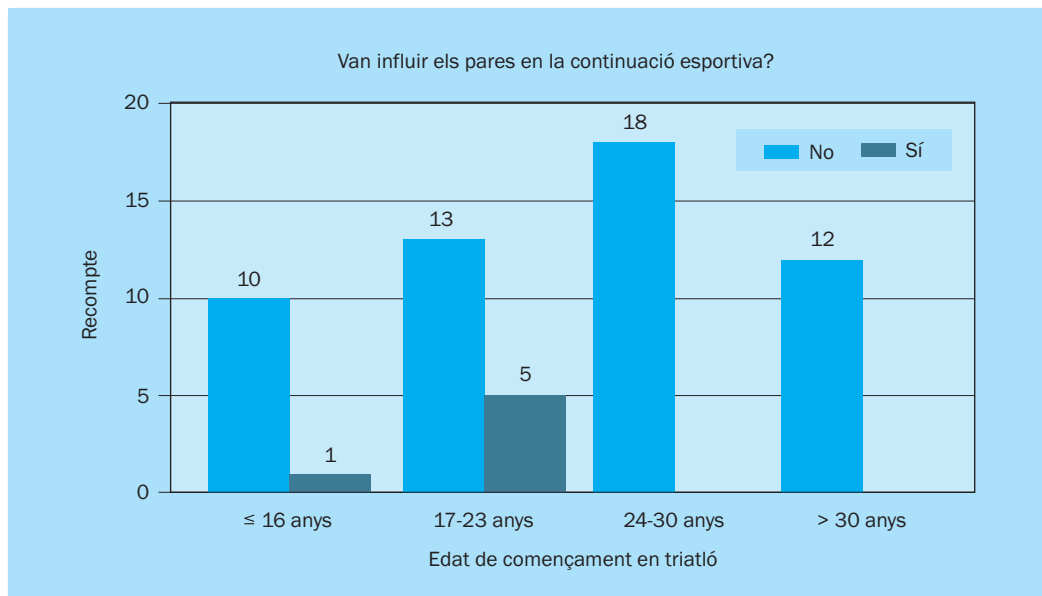

Figura 5
Influència dels pares en la continuació esportiva dels seus fills en funció de l'edat d'aquests.

la figura 5, sembla que alguns pares, un cop que veuen el seu fill en aquest esport, sí que influeixen perquè hi continuï.

En un estudi dut a terme amb esportistes olímpics americans trobem que els pares i els entrenadors tenen una influència moderada en la iniciació esportiva (Hill *et al.*, 2002), igual com passa amb el perfil sociodemogràfic dels olímpics espanyols, per als quals la influència dels pares es va constatar en un 33 % seguida pels amics (19 %) i l'entrenador (17 %) (García Ferrando, 1996). Altres estudis més recents amb una gran mostra d'esportistes espanyols ($n = 172$) també mostren els pares com els agents principals (55 %) seguit per altres familiars (22,8 %) i l'entrenador (32,4 %) (Sánchez Bañuelos, 2002a). Realment, els agents socialitzadors influents no solen distar d'uns estudis als altres, i generalment són agents primaris (família, amics, entrenador).

Estatus socioeconòmic i nivell educatiu: Quan analitzàvem el context internacional, Hilliard (1988a) presentava els triatletes com a "ben acomodats i educats", mentre que, a França, Bertrand (1987) es preguntava si el triatló era un esport de rics. A Castella-La Manxa, i remetent-nos als resultats, ens trobem amb un nivell alt quant a estudis completats o en curs, i hi predominen els estudis universitaris. Pot ser que aquest bon nivell en els estudis vagi en detriment de la dedicació al triatló, perquè entrenar-se en aquest esport per tal d'arribar als primers llocs requereix moltes hores d'entrenament. De fet, quan es preguntava als triatletes de quina for-

ma influïen els seus estudis en el rendiment esportiu, el 42,8 % va respondre que influïen negativament. En no haver-hi un alt nivell ben definit a la nostra regió, els esportistes aficionats i competidors no anteposen l'esport als estudis. Vist des de l'altra banda, només 6 triatletes van respondre que l'esport influeix negativament en els seus estudis; entre aquests es trobava l'únic esportista d'alt rendiment de la mostra.

La classe mitjana és la dominant entre els aficionats al triatló, per tant, malgrat la demanda de material, no podem classificar-lo com un esport prohibitiu per a la gran part de la població espanyola, fins i tot per als de classe mitjana-baixa i baixa, els quals suposen un 7 % de la nostra mostra. En l'alt nivell espanyol la distribució de classes és similar a la dels aficionats castellanomaneixos, amb la diferència que hi ha un percentatge més gran de classe mitjana-alta (24,4 %) i no n'hi ha cap que es classifiqués com a classe baixa (Ruiz, 2006). Queda enrere la catalogació dins de la classe alta d'aquells pioners triatletes francesos (Bertrand, 1986). No existeixen estudis recents que mostrin dades sobre aquest punt en triatló, però sí, en esportistes olímpics: Als USA, s'ha constatat una majoria de classe mitjana, però amb una tendència transversal al llarg dels anys cap a l'augment de famílies de classes econòmiques altes (Hill *et al.*, 2002). En nedadors i atletes d'alt nivell espanyols també hi predominen les classes mitjanes, però amb més percentatge de classe mitjana-alta en els nedadors (30 %) que en els atletes (10 %) (Sánchez Bañuelos, 2002a).

Respecte al triatló, podem dir que no és possible encasellar-lo en un rang de classe social determinat, però sí que és un esport que es dona sobretot als països més desenvolupats; de fet, són els grans dominadors d'aquest esport. El primer filtre és la pràctica de la natació, per a la qual és necessària una xarxa bàsica d'instal·lacions aquàtiques i recursos econòmics. No és l'última finalitat del triatleta viure d'aquest esport, sinó invertir temps de lleure en allò que l'apassiona, amb tota la seva duresa, que és part del repte. No passa el mateix, per exemple, amb les curses de fons i mig fons en atletisme, dominades per l'ímpetu dels pobles menys afavorits, que tracten de trobar-hi una via d'escapada i una sortida cap a l'èxit, tal com ha quedat establert pel domini kenyà i etiop (La Torre, Impellizzeri, Fotti, i Arcelli, 2005). A les societats desenvolupades, per tant, una vegada cobertes les necessitats bàsiques, l'activitat física i l'esport passen a formar part de l'estil de vida, un concepte associat a les classes socials, segons Bourdieu (1998); aleshores, la pràctica esportiva arriba també a tots els estrats socials d'aquests països. Des de la nostra opinió no podem dir que mitjançant el triatló es busqui la distinció d'una classe social determinada, com passaria amb altres esports, com ara el golf o la vela, més aviat, el triatleta, provingui de la classe que provingui, és ja per ell mateix distingit i respectat per la resta d'esportistes, en desmarcar-se cap a un esport nou, dur i singular.

Conclusions

A partir de les mitjanes i les dades extretes del nostre estudi hem conformat el perfil del triatleta aficionat, en aquest cas pertanyent a la Comunitat Autònoma de Castella-La Manxa. Breument, seria el següent: El triatleta ha començat a una edat tardana (24 anys) però ja practicava algun dels 3 esports que componen el triatló, la qual cosa coincideix amb els triatletes d'alt nivell; podem parlar, llavors, de la idea d'esport com a sistema que es nodreix a si mateix. Podem afirmar que un esportista que fa triatló, és un esportista que competeix. La competició es troba lligada íntimament a aquest esport des del mateix començament de l'entrenament, en el qual s'hi acostumen a invertir unes 12 hores setmanals. Aquest volum d'entrenament és considerat alt per ser desenvolupat a nivell d'"afició", la qual cosa ve a determinar en gran manera el perfil d'aquest tipus d'esportistes, partint de la pròpia naturalesa de l'esport estudiat. Per tant, podem definir-lo dins d'un nivell d'implicació d'aficionat, però amb tendència a competidor, perquè

dedica gran part del seu temps lliure a entrenar i aspira a guanyar o a assolir un bon resultat en el seu grup d'edat. Quant a l'especialitat que més domina en l'actualitat no existeix una clara determinació cap a una o una altra. El millor resultat el va assolir en un triatló de distància esprint fora de Castella-La Manxa; va quedar entre els tres primers de la seva categoria (sènior). El nostre triatleta gaudeix d'una experiència en aquest esport d'uns 4,5 anys i sol disputar 3 triatlons per temporada, dels quals un sol ser a Castella-La Manxa. Sumant totes les competicions, no només els triatlons, en finalitzar la temporada n'haurà participat en 7.

Respecte a les *motivacions inicials i les persones influents* podem dir que: entre les principals motivacions que troba per iniciar-se hi ha: el fet de ser un esport complet que suposa un entrenament variat, igual com el repte i l'aventura que planteja. Sens dubte aquestes característiques, sobretot la varietat, són pràcticament exclusives d'aquest esport, que a més a més es disputa sense pauses, cosa que suposa un interessant atractiu per als qui el contemplen. Les persones que més l'influeixen per continuar amb el triatló, una vegada iniciat, són el grup d'amics i l'entrenador, mentre que la influència dels pares coincideix amb altres estudis en el sentit que és moderada, fins i tot més baixa que les dades mostrades en la literatura, atès que l'edat d'inici també és avançada i supera ja les influències paternes. No obstant això, els pares tampoc no són practicants. El que més motiva el nostre esportista per continuar és el bon ambient entre companys i en les competicions, i el fet de sentir-se bé en un entorn de salut.

La *classe social* predominant, i per tant associada al triatló en aquests nivells, és la classe mitjana, sense descartar minories de classe mitjana-baixa i mitjana-alta, tot descartant, doncs, com havien proposat altres autors, l'encasellament en les classes altes. El triatló és més característic dels països desenvolupats i per tant no aporta una forma de guanyar-se la vida sinó un estil de vida de gran exigència, la qual cosa delata una alta motivació intrínseca o amor cap al triatló. D'acord amb la classe social, el nostre esportista té vehicle propi, i també domicili en propietat, que comparteix amb altres persones. Aquesta circumstància d'habitatge habitual té una influència positiva, tant en l'àmbit personal com en l'esportiu. El nivell d'estudis és mitjà-alt. Lògicament, dins del nivell d'implicació majoritari, "aficionat", davant de la incompatibilitat d'estudis-esport, es renuncia a l'esport: ha de faltar a entrenaments i acumula un cansament negatiu per al rendiment esportiu.

Segons el gènere, s'entreveu un grup de dones molt més selecte i més orientat a la competició, la qual cosa podria fer-les persistir en l'alt rendiment.

Un cop vist el perfil del triatleta, creiem necessari impulsar el triatló femení i de base a la nostra comunitat en concret i a Espanya en general, amb la motivació gairebé segura d'assolir bons resultats esportius, atesa l'escassetat de participació femenina, encara que amb vista a assolir bons resultats en competicions de més nivell. D'altra banda, seria convenient per a una futura investigació, estudiar els triatletes que van quedar exclosos de la nostra mostra, i esbrinar els motius que els porten a romandre inactius, malgrat tenir la llicència en vigor.

Bibliografia

- Albrecht, T. J.; Foster, V.L.; Dickson A. L. i Debever, J. M. (1986). Triathletes: exercise parameters measured during bicycle, swim bench and treadmill testing, *Medicine and Science in Sports and Exercise* (vol. 18, p. S86).
- Baker, J. i Deakin, J. M. (2003). *Predicting performance in ultra-endurance triathletes from training indices*. Paper presented at the NASPSA Conference, Savannah, Ga. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 25 (Supl.).
- Bertrand, D. (1986). *Les Déterminants Sociologiques du Triathlon*. Unpublished Memoria para la obtención del Diploma del Institut National du Sport et de l'Education Physique, I.N.S.E.P., Paris.
- Bourdieu, P. (1988). *La distinción. Criterio y bases sociales del gusto*. Madrid: Taurus.
- (1998). El espacio social y sus transformaciones. A *La distinción. Criterio y bases sociales del gusto* (p. 97-168). Madrid: Taurus.
- Bureba, G.; Centelles, F.; Doncel, L. i Oliva, J. (1993). Clases Sociales. En *Claves de sociología* (p. 277-332). Toledo: Azacanes.
- Butts, N. K.; Henry, B. A. i Mclean, D. (1991). Correlations between VO₂max and performance times of recreational triathletes. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 31(3), 339-344.
- Chavarren, J.; Dorado, C. i López J. A. (1996). Triatlón: Factores condicionantes del rendimiento y del entrenamiento. *Rendimiento Deportivo*, 10(2), 32-37.
- De Bosscher, V. i De Knop, P. (2002). *The influence of sorts policies on international success: An international comparative study*. Paper presented at the Sport for All and Elite Sport: Rivals or partners? 9th World Sport for All Congress, Ahnrem (Ned).
- De Knop, P.; Wylleman, P.; Theeboom, M.; De Martelaer, K.; Van Puymbroeck, L. i Wittock, H. (1994). *Youth-friendly sport clubs*. Bruselas: Vubpress.
- Direction Technique National de la Fédération Française de Triathlon. (2002). *Photographie des clubs de la Fédération Française de Triathlon*. Paris: <http://www.fftri.com/espacio/doc/Presentation%20etu-de%20club%202002.pdf>.
- Federación Française de Triathlon. (2003-04). *Approches des Représentations Sociales en Triathlon: Analyse et Préconisations*. Paris: http://www.fftri.com/espacio/doc/etude_representations.pdf.
- García Ferrando, M. (1996). *Los deportistas olímpicos españoles: Un perfil sociológico*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- Gutiérrez, F.; Hernández, M.; Canda, A.; González de la Vega, C.; López Illescas, A. i Silvio, R. (1991). Estudio comparativo de composición corporal y somatotipo en triatletas. *Archivos de Medicina del Deporte*, 8(especial), 35-36.
- Hill, R.; McConnell, A.; Forster, T. i Moore, J. (2002). *A comprehensive view of development of U.S. Olympians who competed from 1984-1998. Initial report: Results of the talent identification and development questionnaire to U.S. Olympians: Athlete development and Coaching y Sport Sciences divisions*.
- Hilliard, D. C. (1986). *The Staging of Emotions in Endurance Athletic Competitions: Implications for Successful Race Management*. Paper presented at the Annual Meetings of the Western Social Science Association, Reno, Nevada.
- (1988a). Finishers, competitors, and pros: a description and speculative interpretation of the triathlon scene. *Play and Culture*, 1(4), 300-313.
- (1988b). *Triathlon: a case study in commercialization and standardization of participant sport*. Paper presented at the North American Society for the Sociology of Sport Meeting, Cincinnati, Ohio.
- Hue, O.; Le Gallais, D.; Chollet, D. i Préfaut C. (2000). Ventilatory threshold and maximal oxygen uptake in present triathletes. *Canadian Journal of Applied Physiology*, 25(2), 102-113.
- Kohrt, W. M.; Morgan, D. W.; Bates, B. i Skinner, J. S. (1987). Physiological responses of triathletes to maximal swimming, cycling and running. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 19(1), 51-55.
- Kreider, R.; Boone, T.; Thompson, W.; Burkes, S. i Cortes, C. (1988). Cardiovascular and thermal responses of triathlon performance. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 20(4), 385-390.
- La Torre, A.; Impellizzeri, F.; Fotti, A. i Arcelli, E. (2005). Do Caucasian athletes need to resign themselves to African domination in middle- and long-distance running? *New Studies in Athletics*, 20(4), 39-49.
- Laursen, P. B. i Rhodes, E. C. (2001). Factors affecting performance in an ultraendurance triathlon. *Sports Medicine*, 31(3), 195-209.
- Mayers, M. A.; Holland, G. J., Rich, G. Q.; Vincent (1986). Effects of prolonged intense cycle ergometry upon immediately subsequent maximal treadmill running in trained triathletes, *Medicine and Science in Sports and Exercise* (Vol. 18, p. S86).
- Miura, H.; Kitagawa, K. i Ishiko, T. (1999). Characteristic feature of oxygen cost at simulated laboratory triathlon test in trained triathletes. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 39(2), 101-106.
- O'Toole, M. L.; Douglas, W.; Hiller, B.; Crosby, L. O. i Douglas, P. S. (1987). The ultraendurance triathlete: a physiological profile. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 19(1), 45-50.
- Ossowski, S. (1979). *Estructura de clases y conciencia social*. Barcelona: Península.
- Roaldstad, M. (1989). Physiologic testing of the ultraendurance triathlete. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 21(5), 200-204.
- Ruiz, G. (2006). *El triatlón como modelo de sistema deportivo en el contexto nacional español e internacional: Determinantes para su desarrollo y la consecución del éxito*. Sin publicar Tesis doctoral, Universidad de Castilla-La Mancha, Toledo.
- Sánchez Bañuelos, F. (2002a). *Factores Psicossociales Clave para la Selección de Talentos Deportivos: El diseño de un programa de seguimiento para deportistas jóvenes con posibilidades de acceso a los planes Nacionales de Apoyo a los Deportistas de Alto Nivel (DAN)* (Documento público disponible en los fondos documentales del Consejo Superior de Deportes). Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- (2002b). *Factores Psicossociales Clave para la Selección de Talentos Deportivos: El diseño de un programa de seguimiento para deportistas jóvenes con posibilidades de acceso al Plan Regional "Castilla-La Mancha Olímpica" (CLAMO)*. Toledo: Consejería de Deportes de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha.
- Sleivert, G. G. y. R. D. S. (1996). Physical and physiological factors associated with success in the triathlon. *Sports Medicine*, 22(1), 8-18.
- Smoll, F. L. i Smith, R. E. (1999). *Sports and your child*. Washington: Warde.
- Torregosa, M. (2004). *Contribuciones de los agentes de socialización al juego limpio y la deportividad*. Paper presented at the Jornada sobre juego limpio en el deporte, Valencia.
- Virniq, A. G. i McLeod, C. R. (1996). Attitudes toward eating and exercise: a comparison of runners and triathletes. *Journal of Sport Behavior*, 19(1), 82-90.
- Zhou, S.; Robson, S. J.; King, M. J. i Davie A. J. (1997). Correlations between short-course triathlon performance and physiological variables determined in laboratory cycle and treadmill tests. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 37(12), 122-130.
- Zinkgraf, S. A.; Jones, C. J.; Warren, B. i Krebs, P. S. (1986). An empirical investigation of triathlon performance. *Journal of Sports Medicine and Physical Performance*, 26(4), 350-356.